

Comunicat

La Ciotupha acorda la museïtzació de les restes arqueològiques del Parador Nacional

La Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Històric Artístic (Ciotupha) ha valorat l'informe arqueològic sobre les troballes arqueològiques del futur Parador Nacional de Dalt Vila. En concret, ha informat les restes trobades al pati de la casa dels Governadors, la proposta de fonamentació del pòrtic de construcció d'ascensors, de nova sortida del túnel del pati d'armes i les seues connexions amb la recepció a través de la cisterna renaixentista en relació amb el projecte de parador

Pel que fa a la fonamentació per a la reconstrucció de les arcades del pati porticat així com de la zona on es pretenen fer les escales i els ascensors que pujaran fins als pisos superiors, tot això també a la casa dels Governadors, la Ponència tècnica estima el que segueix:

La importància de les restes arqueològiques aparegudes i excavades parcialment és, segons informes tècnics, excepcional. Per aquest motiu, es considera no només que s'han de conservar, sinó que també s'han d'integrar i museïtzar en les millors condicions. Es considera també important i compatible la reconstrucció de les arcades del pòrtic i es té en consideració que als punts on fonamentaran ja s'han instal·lat micropilots.

S'ha de valorar la possibilitat d'instal·lar les sabates de formigó no a la part alta sinó a la part inferior de les restes, per la qual cosa els punts afectats hauran d'excavar-se prèviament. De la mateixa manera, que no es realitzi cap construcció i/o instal·lació que

vagi en detriment o condicioni el pla de museïtzació. En el cas que sorgeixi la necessitat d'instal·lar riostes, que siguin provisionals.

Respecte a la part dels ascensors i l'escala, caldrà presentar modificacions per tal de fer, en la mesura que sigui possible, visibles les restes, sobretot l'angle SO del possible temple, l'escala púnica i els murs fenicis allí trobats.

De tot això s'haurà de presentar projecte modificat i, de la mateixa manera, projecte de museïtzació. En conseqüència s'haurà d'excavar l'espai en extensió i profunditat, sense perjudici que es puguin, segons es consideri necessari, alternar fases de construcció i d'excavació. Caldrà que es presenti un plànol en què se superposin les infraestructures que es pretenen implantar en relació amb totes les restes arqueològiques aparegudes.

Pel que fa a les restes fenícies trobades a l'emplaçament inicial de la sortida del túnel, al cantó SE del pati d'Armes, hauran d'excavar-se del tot i presentar-se també un projecte de museïtzació.

La Ciotupha també ha aprovat la declaració com a Bé d'Interès Cultural (BIC) de les Caramelles de Pasqua i les torres de defensa de Can Rieró i Can Montserrat. Les Caramelles de Pasqua han estat declarades BIC amb tipologia de bé immaterial, mentre que les torres s'han protegit amb categoria de monument.

Declaració com a Bé d'Interès Cultural de ses Caramelles de Pasqua.

Les caramelles són segurament l'expressió més antiga del cançoner pitiús. Aquest cançoner presenta dues maneres diferenciades de cantar: el glosat i el redoblat i d'aquesta última manera formen part les caramelles. Per la seua antiguitat i altres trets que les caracteritzen són perfectament considerables com un bé patrimonial cultural de caràcter immaterial.

La cançó redoblada és un recitat amb acompanyament musical, encara que amb un àmbit sonor estret, d'unes tres o quatre notes. Comença el cant per la nota més aguda i baixa esglaonadament fins a la més greu. Al final de cada frase musical, que comprèn dos versos es fa un redoblat, que es un tipus de cant molt arcaic, possiblement d'origen magrebí, introduït pels àrabs.

Les caramelles estan interpretades per l'esquadra de caramellers: el sonador amb el tambor i la flaüta i els dos cantadors, un amb les castanyoles i l'altre amb l'espasí. I encara que temàticament es corresponen a les caramelles o goigs catalans, musicalment no hi tenen res a veure, ja que el redoblat és anterior a l'arribada dels catalans. La paraula caramelles a Eivissa sempre s'ha referit al cant religiós de la Missa de matines i a la celebració del Diumenge de Pasqua.

Segons les notícies que ens han arribat gràcies a diferents textos dels segles XIX i XX, sembla que no hi havia tanta tradició de cantar caramelles de Pasqua com de Nadal, i, de fet, segons alguns investigadors, al llarg del segle XX, les caramelles de Pasqua s'interpreten per ben poques esquadres.

S'han trobat quatre versions de caramelles de Pasqua. Totes tenen el mateix contingut, tant pel nombre de cobles –catorze- com pel nombre de mots de cadascuna. Si s'aprecia

alguna petita diferència, en tot cas, el sentit del text no es veu interferit. Tot això fa pensar que en el moment de publicar les caramelles de Pasqua al *Diario de Ibiza* el 1930, el que va fer Isidor Macabich va ser fixar aquestes caramelles, de manera que les que han arribat fins avui partirien totes d'aquesta versió.

Les fonts bibliogràfiques i orals consultades pels investigadors, referides a les caramelles en general, confirmen una tradició continuada sense gaires entrebancs fins a la Guerra Civil, que truncà aquesta i altres manifestacions del poble pitiús. Es produí una tímida recuperació a partir del final dels anys 50 i 60 del segle XX, i darrerament, gràcies a l'esforç de vells caramellers de no perdre aquesta tradició, es va anar ensenyant nous caramellers, que ara són els mestres d'una nova generació.

Actualment, hi ha una esquadra de caramellers que es dedica especialment a interpretar les caramelles de Pasqua; són els Xacoters de sa Torre, que han enregistrat un CD publicat pel Consell.

Declaració com a Bé d'Interès Cultural e la torre de can Rieró

La major part de les torres defensives rurals de l'illa d'Eivissa, conegudes també com torres de refugi, va ser protegida arran de la redacció de l'Inventari del Patrimoni Cultural Espanyol, l'any 1968. En aquest mateix inventari, s'englobaren també totes les torres de defensa costaneres de les illes Pitiüses. La realitat, però, és que una part important de les torres de refugi del camp d'Eivissa no va ser integrada a l'inventari de 1968 en el moment de la seua redacció, tractant-se en definitiva d'una situació, que llevat d'algunes declaracions més aviat recents i molt puntuals, com la de la torre des Toniets, de cas Serres de Baix i sa torre Blanca, es manté encara avui.

En aquest sentit, cal ressaltar que és voluntat del Departament de Política Patrimonial i Agrícola del Consell d'Eivissa l'actualització del registre i la protecció d'aquests elements defensius, amb la plena incorporació administrativa de les torres omeses en el seu dia al llistat de Béns d'Interès Cultural, amb tipologia de monuments i, al mateix temps, la supressió d'altres catalogades, però l'existència de les quals no és real i, també la reclassificació dels molins fariners que equivocadament figuren com a elements de defensa.

La present memòria, que tracta de la torre de can Rieró o torre d'Atzaró, s'integra en una primera part de les actuacions previstes per part d'aquest Departament, on també i al mateix temps, hi figuren les torres de can Montserrat i ca n'Obrador. Es tracta, sens dubte, de les torres millor conservades del grup de no inventariades fins la data.

Torre de Can Rieró

La torre de can Rieró o torre d'Atzaró es troba concretament a la part mitjana-baixa del vessant de tramuntana del puig d'Atzaró (214 m snm), forma part i està integrada actualment en la casa del mateix nom, és a dir, can Rieró, nom que agafa també la construcció defensiva.

La torre té un cos cilíndric i, a la base, un sòcol lleugerament cònic. Conserva completes les dues plantes i el parapet, aquest darrer un poc rebaixat.

La torre està construïda amb murs d'entorn d'1,80 m a la planta baixa, decreixent el gruix en alçària per l'interior, amb doble parament de maçoneria col·locada en horitzontal i morter i rebliment interior. Els paraments estan referits amb morter de terra i calç. Per l'exterior, la part que envolta la porta de la planta baixa està emblanquinada.

Es considera que la torre de can Rieró té alguns trets anòmals. Un d'ells seria la posició invertida de les trapes en relació amb les portes, l'altra el fet que la porta original se situï a la primera planta i no a la baixa com és habitual.

La primera menció històrica d'aquesta torre es troba als *Llibres d'Entreveniments* i data de 1771. De fet, en els mateixos documents, es deixa constància d'un important atac de moros a la zona d'Atzaró, l'any 1579, sense però que es faci esment de les torres.

En línies generals, la conservació de la torre de can Rieró és bona. Tot i que aquest entorn tradicional ha estat afectat negativament des del punt de vista del patrimoni per la implantació d'alguns habitatges moderns

En tot cas, cal considerar que una torre defensiva, com és el present cas, s'erigeix en si mateixa com un element definidor del paisatge i alhora un delimitador de l'espai antropitzat. Per tots els arguments anteriors es delimita un entorn de protecció de la torre de can Rieró.

Declaració com a Bé d'Interès Cultural la torre de Can Montserrat.

La torre de can Montserrat es troba al vessant d'un turó que queda just a llevant del puig d'Atzaró. Està davant una casa pagesa, ja completament en ruïnes, coneguda com can Jordi, de la qual en general, avui queden només les parts mitjanes i baixes dels murs a part, com és lògic, dels fonaments.

Per la banda posterior, és a dir la de migjorn una solana de conreu amb marges de pedra ha fet pujar el terreny fins a tapar tota la banda sud i est del sòcol de la torre, que ara només és visible als sectors restants.

La torre de can Montserrat es troba aproximadament a 95 m snm en un terreny inclinat vers l'est i poblat de marges i solanes.

Cal dir també que és just a 1200 m a ponent de la torre de Can Rieró, entre les quals hi ha una visió directa, veient-se també les torres de Balàfia i la torre de can Pere Mosson, que es troben a ponent de la de can Montserrat i la de can Rieró.

S'hi arriba per diversos camins que enllacen amb la carretera que uneix la de Sant Joan amb Sant Carles de Peralta, de la qual queda al sud, a 1.100 m en línia recta.

Aquest element defensiu està compost per un cos perfectament cilíndric i, a la base, un sòcol cònic de relativa alçària. Conserva completes les dues plantes i el parapet, aquest darrer un poc rebaixat.

Com la immensa majoria de les eivissenques, té una sola porta d'accés, a la planta baixa, que mira cap el N-NE. Aquesta porta coberta amb un arc rebaixat comporta quatre esglaons i aboca un passadís. Davant hi havia un muret que augmentava la protecció, complicant el pas dels eventuais atacants, actualment eliminat de manera parcial.

En línies generals la conservació de la torre de can Montserrat és molt bona. Si bé presenta algunes patologies causades per humitats, pluges, erosions naturals, etc. Aquestes, però, són del tot reversibles i no desmereixen per res el valor del monument.

Per últim, la Ciotupha també ha informat favorablement sobre l'avantprojecte modificat per a la recuperació dels espais exteriors de la casa de la Cúria i sobre l'informe final de l'excavació arqueològica i documentació de la casa de l'obra, porxo, forn de l'església de Sant Josep de sa Talaia.

Eivissa, 14 de febrer de 2011.